

küll juba 1975). Viimase veerandsajandi jooksul on arheoloogilise ainese hulk oluliselt kasvanud ning maailma avanedes on muutunud ka vaatenurgad. Iseäranis suured on tänu Aivar Kriiska uurimistööle muutunud kiviaja osas: uued on nii dateeringud kui ka pilt ühiskonnast ja asustuse kujunemisest. Rauaaja osas on muutunud vähem, kuid siingi on uued kaevamised toonud olulist lisa. Äramärkimist väärivad Eesti muististe uued, kaasaegsel tasemel levikukaardid, teisalt aga ka raamatu kirjeldav ja konstateeriv lähenemislaad.

Sergejevi-Vseiovi esinduslik "Venemaa ajalugu" annab eestikeelsele lugejale esmakordselt mahuka tervikülevaate suure naabermaa kauge-mast minevikust (nõukogudeaegseid kooliõpikuid on raske nimetada ajalookirjanduseks). Idee tuua eestlaste ette spetsiaalselt nende jaoks kirjutatud Venemaa ajalugu on tervitatav ja selle teostamine väga tänuväärne. Lõpuks ometi! Samas pole neutraalse käsitluse poole püüdlaval autoritel täiel määral õnnestunud hoiduda allikmaterjaliks olnud töödes leiduvatest kaanonitest: vaenulikest läänenaabritest ähvardatud Venemaa paradigmast ja Moskva-kesksest ning rahvuslik-patriootlikust alatoonist. Eesti lugeja jaoks väärinuks mõnedki aspektid teistsugust käsitlust. Etnilistes küsimustes algab Venemaa ajalugu näiteks slaavlaste tulekuga ja on vaid slaavlaste ajalugu ("Eesti muinasaeg" esindab siin hoopis teistsugust lähenemisviisi). Ilmselt enamat valgustamist vajanuks Venemaa lään-suhted. Suuremat tähelepanu võinuks leida Liivimaa piiri läheduses olev suur naaberlinn Pihkva oma valdustega, samuti Irboska koht Venemaa ajaloos.

Kolm uuema ajaloo alast väljaannet puudutavad kitsamalt piiritletud teemasid. Raamat Tallinnas tegutsenud Lutheri vabriku ajaloost – ühtlane, tasakaalukas ja komisjoni meelest kujunduslikult tugevaim – on oluliseks täienduseks eesti tööstusajaloo osas tehtule. Maris Männik-Kirme annab hea ülevaate Eesti muusikateaduse suurmehe Karl Leichterit elust ja tööst. Tartu Ülikooli 200. taasavamisjuubelile pühendatud Ajaloolise Ajakirja erinumber sisaldab 21 artiklit, kus vaatluse all kitsamad üksikküsimused. Nende kõrval väärinuks juubelikogumik siiski ehk ka kokkuvõtlikumat ülevaadet/määratlust keiserliku Tartu Ülikooli kohast 19. sajandi Euroopa teadus- ja kultuuriruumis.

Mahukas ja sisukas raamatute rida näitab, et tervikuna on Eesti ajalookirjutus end taas ilmutanud teovõimelisena.

Heiki Valk

Näitus "Teised võimalused" Riigiarhiivis

14. veebruaril avati Riigiarhiivis Tallinnas, Madara tänav 24 näitus "Teised võimalused. Eesti Vabariigi lipu ja vapi kavandeid 1919–1925". Järjekordne arhiivinäitus on pühendatud Eesti Vabariigi 85. aastapäeval meie riiklike sümbolite ajalool.

Pärast Eesti Vabariigi loomist hakati otsima vastsele riigile sümboleid. Kuigi Eestimaal oli juba aastasadu olnud kolme lõviga vapp ja rahvuslik võitlus käinud aastakümneid sini-must-valge lipu all, algatati vastsele iseseisvusele oma näo loomise vaimustuses kampaania Eestile uue vapi saamiseks. Tulised vaidlused käisid ka riigilipu ümber, kuni lõpuks kinnitas Riigikogu lipu ja vapi nende ajaloolisel ning tänapäeval kujul.

Mitmetest lipu- ja vapikonskursist jäi hulganisti nii vormilt kui ka sisult väga erinevaid kavandeid, mis on tänapäeval koos teiste ajalooallikatega riiklikul säilitamisel Riigiarhiivis. Suur osa nendest kavanditest jõudis nüüd avalikkuse ette näitusel "Teised võimalused", mis jääb avatuks juulikuuni. Näituse koostas Liivi Uuet (Eeri Kesseli ja Tiit Noormetsa abiga).

Tiit Noormets

Üks riigivapikavandeid, mis jäeti kõrvale.